

Posudek disertační práce Mgr. Zuzany Bílkové „Klíčové psychické charakteristiky příslušníků ozbrojených složek pro zvládání podmínek se zvýšeným rizikem ohrožení života: Význam sociální opory u vojáků mise ISAF“.

Posuzovaná disertační práce je věnována odborně i společensky aktuálnímu a významnému tématu – zvládání náročných situací během zahraničních misí příslušníků ozbrojených složek ČR. Práce je tradičně členěna na teoretickou a empirickou část. Teoretickou část (97 str.) tvoří jediná ústřední kapitola, bohatě vnitřně strukturovaná do pěti podkapitol vesměs dále členěných. První a druhá část tohoto textu je věnována přehledu misí na území Afghánistánu a požadavkům a specifickým podmínkám působícím na osobnost, výkonnost i sociální vztahy příslušníků ozbrojených sil v zahraničních misích. Třetí část této kapitoly je věnována problematice stresu včetně zhodnocení jeho dopadů na výkon a na zdravotní stav vojáků v zahraničních misích. Čtvrtá část probírá hlavní zátěžové (rizikové) a protektivní faktory uplatňované při pobytu v zahraničních misích včetně zvládacích strategií, sociální opory a výcvikových a dalších opatření. Pátá část této kapitoly se zabývá sociální oporou, porovnává její definice, zdroje, koncepce, druhy, možnosti diagnostiky atd. jak na obecné úrovni, tak v podmínkách zahraničních misí.

Empirická část práce (106 str.) je členěna do dvou hlavních kapitol, z nichž první (a celkově třetí) obsahuje devět podkapitol a poslední, celkově čtvrtá kapitola představuje závěr práce. První podkapitola empirické části práce je věnována představení výzkumného designu, druhá představuje výzkumné otázky a cíle, třetí výzkumné metody a čtvrtá uvádí analýzu dat jak na úrovni použitých dotazníků, tak rozhovorů. Pátá podkapitola představuje pod názvem „Účastníci“ soubor respondentů kvalitativní i kvantitativní části práce a šestá podkapitola přináší výsledky kvalitativní části, dále členěné na sociální oporu uvnitř mise, dále členěnou na kolegy, velitele, psychologa a kaplana a sociální oporu vně mise, dále členěnou na partnerky, původní rodinu a kamarády. Sedmá podkapitola uvádí výsledky kvantitativní části práce, osmá představuje shrnutí ve vztahu k pojetí sociální opory a devátá podkapitola uvádí diskusi. Poslední, čtvrtou kapitolu tvoří závěr práce. Práce je doplněna soupisem použité literatury (19 str.) a 10 str. příloh, obsahujících schéma rozhovoru, kopie dotazníku SSL, seznam zážitků v misi, formulář pro demografická data a analýzu rozdílů mezi účastníky první fáze výzkumu a účastníky obou fází.

Práce je sepsána (až na výjimku uvedenou dále) přehledně a srozumitelně, dobrou češtinou a na vysoké úrovni odborného jazyka. Autorka vychází z rozsáhlého a relevantního literárního zázemí domácího i zahraničního původu, s informacemi pracuje s přiměřenou kombinací respektu i kritičnosti. Empirická část práce přináší ojedinělé výsledky empirického šetření, kombinujícího kvantitativní i kvalitativní metodologii u souboru příslušníků ozbrojených sil se zkušenostmi ze zahraničních misí.

K práci mám následující připomínky:

1. Překvapující pro mne byla skutečnost, že v koncepci takto specificky pojaté práce o zátěži, stresu, jejich zvládnání a sociální opoře příslušníků ozbrojených sil na zahraničních misích není věnován rozsáhlejší prostor než 13 řádků na str. 82, na nichž je vyložena v rámci výkladu sociální opory otázka osobní pohody (well-being) těchto vojáků a jejich psychické odolnosti (resilience), zvláště s přihlédnutím k faktu, že název posuzované práce začíná slovy „Klíčové psychické charakteristiky...“. V literatuře jsou tyto otázky považovány za velmi významné, jejichž dopad na bojeschopnost jednotek může být zásadní. V roli oponenta jsem na jednu stranu potěšen, že se autorka věnuje otázkám sociální opory tak podrobně, na druhou stranu jsem zklamán opominutou problematikou osobní pohody a psychické odolnosti. V zahraniční literatuře je těmto otázkám věnována značná pozornost ať už na stránkách specifického periodika „Military Medicine“, tak v běžné civilní psychologické literatuře (viz např. Hart, Wearing, Headey, 1995; Sandal, Endresen, Vaernes, Ursin, 1999; Skomorovsky, 2009, 2014; Skomorovsky, Suddom, 2016). Problematika psychické odolnosti je zmíněna na str. 42 – 43 v subkapitole 2.4.2.5. „Osobnostní proměnné“, zasloužila by si však nepochybně také samostatnou kapitolu.
2. V empirické části práce je třeba konstatovat specifické zaměření provedeného výzkumu u vojáků z jedné mise a jednoho praporu. Podmínky misí se však dle údajů v literatuře i dle názoru účastníků misí liší, jak autorka sama správně uvádí v diskusi na str. 201, takže výsledky práce mají jen omezenou zobecnitelnost.
3. Závěr práce je spíše komentovaným souhrnem a přináší jen omezený okruh doporučení pro zlepšení situace vojáků v zahraničních misích, i tak jsou však tato doporučení cenná.
4. Přehlednosti práce by podstatně prospěla změna třídění kapitol a podkapitol. Číslování „velkých kapitol“ č. 1 – 4 by mělo být vypuštěno, resp. překlasifikováno např.

římskými číslicemi a podkapitoly by měly být převedeny do role základních kapitol (2.1. - 2.5., 3. 1. – 3.8.), „Diskuse“ by měla zaujmout pozici základní kapitoly.

Závěr:

Disertační práci Mgr. Zuzany Bílkové považuji přes uvedené výhrady a připomínky za velmi kvalitní psychologickou studii. Autorka v ní prokázala schopnost stanovit a formulovat výzkumný problém, přiměřeně jej operacionalizovat a ověřit jeho podstatu v empirickém šetření. Oceňuji rozhled autorky, přiměřenou kritičnost jejího pohledu na zvolenou problematiku, zapálenost tématem a mj. též velmi kvalitní diskusi. Posuzovaná práce splňuje požadavky kladené na disertační práce, proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikaci „prospěla“.

V Praze dne 12. 2. 2016

prof. PhDr. Vladimír Kebza, CSc.

